

Dr. Gidai Erzsébet /kandidátus/

korreferátuma

Tisztelt Tudományos Ülés!

Jövőfeltáró elemzésünkben három szempont adta a vezérlő elvet: az első, feltárni azokat a társadalmi-gazdasági feltételeket, amelyek a magánszemélyek tulajdona ellen elkövetett bűncselekmények várható alakulásában meghatározó szerepet töltenek be; a második, támaszkodva az összefüggéselemzésekre, szakértői véleményezésen alapuló intenzív eljárással empirikusan megvizsgálni a várható tendenciákat a bűnözés alakulásában; végül a harmadik szempont javaslatokat ajánlani a növekvő bűncselekmények megszüntetésére és az újabb elkövetések megelőzésére.

Módszerünkben a prognosztika gyakorlatában elterjedt és a megbízhatóság szempontjából is jól bevált intuitív módszerek közül az írásos, visszacsatolásos szakértői megkérdezést alkalmaztuk. A megkérdezés strukturált kérdőívvel történt, ahol a kérdőívbe a prognosztikában használatos kérdéscsoportokat építettük be, így az időpontra, bekövetkezési valószínűségekre vonatkozó, a kölcsönhatásra épülő és szöveges válaszokat igénylő kérdéseket. A megkérdezettek száma 200 fő /ebből 160 fő a rendőrség alkalmazottja, 20 fő a bíróság, 20 fő az ügyészség munkatársa/, a kiküldött kérdőívet minden szakember visszajuttatta és valamennyi értékelhető volt.

A megkérdezettek különböző munkaterületeken és különböző beosztásokban dolgozó bűnügyi szakemberek voltak, működési körzetük városra-megyére vagy az egész ország területére kiterjedt.

A megkérdezettek kiválasztásánál arra törekedtünk, hogy a válaszok tükrözzék a különböző körzetekben, beosztásokban és területeken élők eltérő nézeteit a bűnözésről és ezeket ütköztessük.

A vizsgálatból levonható fontosabb következtetések az alábbiak:

1. Társadalmi-gazdasági fejlődésünk a nyolcvanas évtizedben várhatóan nem fog jelentősebb mértékben javulni, így a hetvenes évek közepétől jelentkező, lassuló tendenciák hatásai hosszú ideig éreztetik hatásukat, amelynek következtében az életszínvonal alakulása kedvezőtlené és rétegenként egyenetlenné vált. /A gazdaságirányítás különböző intézkedései nyomán létrejött egy vékony réteget érintő meggazdagodási, vagyonosodási folyamat és egy szélesebb réteget érintő elszegényesedési tendencia./

A gazdasági folyamatokat kedvezőtlen társadalmi összefüggések kísérték /családi életforma torzulása, deviáns magatartások emelkedése, stb./, amelyek együttesen nagymértékben hozzájárultak a magánszemélyek vagyona elleni bűnelkövetések erőteljes fokozódásához. E folyamatot erősítette, hogy a bűnmegelőzés és a bűnüldözés személyi és technikai feltételei romlottak, vagy legalábbis nem javultak a kellő mértékben, így e szervek munkájának hatékonysága is kedvezőtlenebbé vált. A bűnözés elleni fellépés esélyeit nehezíti, hogy a bűnüldöző-igazságszolgáltatási apparátus fejlesztésére - más nem termelő szektorhoz hasonlóan - csak minimális mértékben növekvő anyagi erőforrások állnak rendelkezésre a következő években.

2. A statisztikai elemzések és a prognosztikai vizsgálatból egyértelműen levonható az a következtetés, hogy az ezredfordulóig a bűnözés számos bűnelkövetési formában növekedni fog, és különösen figyelemre méltó, - részben új jelenségként is, - hogy egyre inkább terjed a technikailag jól felszerelt, szervezett bűnözés, és mind szélesebb körű lesz a nemzetközi bűnözéshez való aktív kapcsolódás /amely a növekvő idegenforgalommal is összefüggésben van/. Az életforma és életvitel rosszabbodása következtében a bűnöző utánpótlás növekedési tendenciájával is számolni kell a jövőben.

3. Jelentős bűnözési góccok alakultak Magyarországon, így az ország kriminológiai térképe nem esik egybe az ország közigazgatási térképé-

vel. Célszerű lenne egy ún. mobil kriminológiai térképet készíteni, amely a bűnelkövetési gócok mozgását is nyomon tudja követni. /Pl. új gócok kialakulása várható a nagymarosi vízierőmű építése során, vagy Budapest különböző kerületeiben stb./.

4. Általános az a vélemény, hogy a bűnelkövetések számának növekedésében a gazdasági okok mellett alapvetően a gyermek- és ifjúságvédelem hiányosságai, a családok kedvezőtlen helyzete és az oktatási intézmények nem kielégítő nevelő munkája játszik a legfontosabb szerepet.

E társadalmi tényezőkkel külön is hasznos lenne más szerveknek foglalkozni, mivel nyilvánvaló, hogy a bűnüldözés és megelőzés nem kizárólag a belügyi szervek feladata, hanem sokkal szélesebb körű intézményi és társadalmi összefogást igényel.

5. A bűnüldözés és a megelőzés feladatainál hangsúlyozták a szakértők, hogy az utóbbi években a bűnüldöző szerveknél erőteljesen romlottak a hatékony munka feltételei, és különösen rossz a megelőzés lehetőségei, és - ebből adódóan - a jövőbeni esélyei is a bűnözés visszaszorításában. Ez vonatkozik mind a technikai eszközökkel való ellátottságra, mind a személyi feltételekre, a kedvezőtlen minőségű utánpótlási lehetőségekre, továbbá a rossz szervezeti feltételekre, az itt végzett munka anyagi és erkölcsi megbecsülésének hiányaira és a rendőri munka bürokratizmusára, a felderítés lelassulására, az ítéletek enyhességére, az igazságszolgáltatási munka kedvezőtlen körülményére, stb. Úgy tűnik, hogy e területen ahhoz, hogy a növekvő bűnözéssel szemben hatékonyan lehessen fellépni alapvető változtatásokra van szükség mind a megelőzés, mind a bűnüldözés területén.

6. A válaszoknál szignifikánsan magasabb arányúnak mutatkozik a bűnözés azokban a megyékben, illetve helységeken, amelyek kevésbé városiasak és ezeken a helyeken magasabbnak mutatkozik az ismertté vált bűncselekmények aránya

és a bejelentett esetek aránya. Baranya és Borsod például magasabb bűnözési arányt, ismertté válási arányt és bejelentettség arányt mutat, mint Budapest. Ezek a tényezők azonban egymásból következnek. Ahol kisebb települések vannak, ott könnyebben ismertté válnak a bűncselekmények, könnyebb a felderítés - ezáltal a bűnüldözés hatékonyabbnak tűnik, mint a nagyobb városokban. Ugyanakkor éppen a jobb ismertté válási arány következtében a kis települések, illetve az ilyen települések alkotta terület egységek esetében magasabbnak tűnik a bűnelkövetés veszélye.